

DYREKCJA GENERALNA DS. POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
DEPARTAMENT TEMATYCZNY B: POLITYKA STRUKTURALNA I
POLITYKA SPÓJNOŚCI

KULTURA I EDUKACJA

BADANIE DLA KOMISJI CULT – EDUKACJA DOROSŁYCH I OTWARTE ZASOBY EDUKACYJNE

STRESZCZENIE

Treść

Opracowanie to ma na celu przegląd obecnego zastosowania otwartych zasobów edukacyjnych (OER) w edukacji dorosłych, ocenę ich potencjału i przedstawienie zaleceń dotyczących działań politycznych, uwzględniając ramy polityki Komisji Europejskiej. Zawiera nowe badanie przeprowadzone w ponad 12 państwach członkowskich, opierające się na syntezie istniejących badań zrealizowanych w ramach różnych projektów, w tym POERUP (Policies for OER Uptake, polityka wdrażania OER), badanie przygotowane dla Wspólnego Centrum Badawczego (JRC) w latach 2014–2015 dotyczące współdzielonych OER, a także dwa niedawno przeprowadzone badania dla JRC i programu „Uczenie się przez całe życie”.

Opracowanie niniejszego dokumentu zleciła Komisja Kultury i Edukacji Parlamentu Europejskiego.

AUTORZY

Sero Consulting Ltd, Zjednoczone Królestwo: Paul Bacsich, dodatkowe badania przeprowadzili: Giles Pepler, Sara Frank Bristow, Ebba Ossiannilsson, Alistair Creelman, Eva Szalma oraz Ilmars Slaidins

WŁAŚCIWY ADMINISTRATOR

Miklos Gyoerffi
Departament Tematyczny B: Polityka Strukturalna i Polityka Spójności
Parlament Europejski
B-1047 Bruksela
e-mail: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

POMOC REDAKCYJNA

Lyna Pärt

WERSJE JĘZYKOWE

Język oryginału: EN

O WYDAWCY

W celu skontaktowania się z departamentem tematycznym lub zaprenumerowania jego comiesięcznego biuletynu prosimy pisać na adres: poldep-cohesion@europarl.europa.eu

Dokument ukończono we wrześniu 2015 r.
© Unia Europejska, 2015 r.

Niniejszy dokument można również znaleźć w internecie pod adresem:
<http://www.europarl.europa.eu/committees/pl/supporting-analyses-search.html>

ZASTRZEŻENIE PRAWNE

Wyłączną odpowiedzialność za opinie wyrażone w niniejszym dokumencie ponoszą autorzy; opinie te nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Parlamentu Europejskiego.

Powielanie i tłumaczenie do celów niehandlowych jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła oraz wcześniejszego poinformowania wydawcy i wysłania mu egzemplarza.

STRESZCZENIE

Informacje ogólne

Edukacja dorosłych to bardzo ważny temat dla Unii Europejskiej. Niepokój budzi fakt, że co piąta osoba dorosła ma niski poziom umiejętności czytania, pisania i liczenia, co czwarta ma najwyżej wykształcenie średnie I stopnia, a co trzecia ma bardzo niski poziom umiejętności cyfrowych lub te w ogóle ich nie posiada. Pomimo ciągłego postępu w tym zakresie, wciąż pozostaje wiele do zrobienia.

Mimo kryzysu wykorzystanie otwartych zasobów edukacyjnych w Europie szybko się zwiększa. Kilka państw członkowskich wiodzie prym w otwartej edukacji. Jest oczywiste, że OER mogą przynieść wiele korzyści, w tym – w dłuższej perspektywie – możliwość świadczenia usług edukacyjnych w bardziej efektywny sposób i z zachowaniem kontroli nad kosztami.

Niniejsze opracowanie dotyczy edukacji dorosłych w kontekście OER. Bardziej ogólne, aktualne informacje o edukacji dorosłych znajdują się w raporcie Eurydice z lutego 2015 r. pt. „Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities” (Edukacja i szkolenia dorosłych w Europie: łatwiejszy dostęp do możliwości uczenia się).

Struktura

Opracowanie składa się z pięciu rozdziałów.

Pierwszy rozdział zawiera krótkie wprowadzenie.

W drugim rozdziale przedstawiony jest opis podstaw polityki edukacyjnej.

Trzeci rozdział zawiera szczegółowy plan badania. Są w nim przedstawione dwa ogólne zagadnienia: (1) możliwość wykorzystania OER w edukacji dorosłych oraz (2) propozycje działań, które można by podjąć, by poprawić sytuację w tym zakresie. W rozdziale tym wymienione jest osiem konkretnych pytań, na które badanie szuka odpowiedzi. Na końcu rozdziału przedstawiony jest opis strukturalny sektora edukacji dorosłych i krótkie podsumowanie definicji otwartych zasobów edukacyjnych według UNESCO.

Czwarty rozdział to obszerny rozdział, w którym zawarte są szczegółowe odpowiedzi na wszystkie pytania. Na jedno z pytań (czy OER przyczyniają się do poprawy bazy wiedzy na temat edukacji dorosłych) udzielono tylko krótkiej odpowiedzi, ponieważ uznano je za kwestię poboczną, a po odpowiedzi na inne pytanie (dotyczące narzędzi polityki edukacyjnej) odsyła się czytelnika do rozdziału poświęconego polityce edukacyjnej (rozdział piąty). Na pozostałe pytania udzielono bezpośrednich odpowiedzi, jednak aby zapewnić motyw przewodni, wykorzystano schemat analiz porównawczych i zarządzania zmianami oparty na metodologii MIT90s i dzięki temu połączono pytania z 10 strategicznymi tematami. Przedstawiono rozbudowane odpowiedzi na temat jakości, kosztów, licencji (poleca się licencje Creative Commons), uznawania kompetencji zdobytych poprzez nieformalne uczenie się oraz zmieniającą się rolę instytucji o wiatowych. Na końcu rozdziału omówione są przeszkody utrudniające korzystanie z otwartych zasobów edukacyjnych, masowych, otwartych kursów internetowych (MOOC) i innych form elastycznego uczenia się, co łączy ten rozdział z rozdziałem poświęconym polityce edukacyjnej. W całym rozdziale ważnym tematem jest to, co muszą zrobić instytucje, aby sprostać wyzwaniom stawianym przez wykorzystanie OER w edukacji

dorosłych. Dwa kluczowe tematy analizy porównawczej – umiejętności (i postawy) uczniów i pracowników – są wielokrotnie analizowane z różnych perspektyw.

Pod tym rozdziałem czy odpowiedzi na pytania zawarte w czwartym rozdziale zbieżność prac nad OER oraz otwartym i elastycznym uczeniem się, tworzą w ten sposób syntezę polityki edukacyjnej. Przekształca 13 „apeli” rezolucji Rady w sprawie odnowionej europejskiej agendy w zakresie uczenia się dorosłych w formę przyjazną dla OER i włącza uprzednio odrębne dokumenty dotyczące polityki wdrażania OER (POERUP) w szkolnictwie wyższym oraz w kształceniu i szkoleniu zawodowym do nowej syntezy ukierunkowanej bezpośrednio na edukację dorosłych. W następnym podrozdziale omówiony jest sektor uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. W ostatniej części tego rozdziału zaleca się połączenie tych sektorów za pomocą systemu uznawania kompetencji, opierającego się na wykonanej już pracy nad uznawaniem wcześniejszego kształcenia (w szkolnictwie wyższym) i „punktami kompleksowej obsługi” w przypadku kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych.

Na końcu opracowania znajdują się krótkie podsumowania oraz glosariusz (zawierający ponad 80 haseł) i obszerna bibliografia (zawierająca ponad 410 pozycji) prac i sprawozdań poddanych przeglądowi. Bibliografia ta stawia nacisk na wzajemnie weryfikowane badania i oficjalne sprawozdania (Eurydice, Eurostat, OECD, UNESCO itd.), jednak szybko zmieniający się i fragmentaryczny charakter bazy danych oznacza, że trzeba też uwzględnić wiele krótkotrwałych raportów o niespełnionych obietnicach, jak również rosnącą liczbę deklaracji politycznych Parlamentu Europejskiego oraz Komisji Europejskiej i jej agencji pomocniczych.

Najważniejsze wnioski z czwartego rozdziału: pytania i odpowiedzi

Obecny poziom wykorzystania OER w edukacji dorosłych wystarcza, aby wyciągnąć wnioski. Niektóre z nich są jednak tylko wnioskami wstępnymi, a baza danych, na których opierają się inne wnioski, jest niewystarczająca (zwłaszcza jeżeli chodzi o analizy przykładów).

Temat OER najlepiej badać w kontekście szerszego zagadnienia wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji dorosłych.

Kwestie jakości i uznawania kompetencji da się naszym zdaniem rozwiąć, zachęcamy niemniej jednak agencje krajowe i europejskie do szybszych działań w tym celu.

Kwestie uznawania wcześniejszego kształcenia również da się naszym zdaniem rozwiąć, ale wymaga to szczególnej uwagi i szybszych postępów w ramach europejskich ram kwalifikacji (EQF), systemu ECTS i ogólnie systemu transferu punktów w szkolnictwie wyższym.

Bardzo oczekiwane oszczędności kosztów są możliwe do osiągnięcia, ale analizy przykładów nie zapewniają wystarczających informacji na ten temat. Ponadto oszczędności kosztów można osiągnąć tylko zmieniając system edukacji, co może stanowić wyzwanie w niektórych państwach członkowskich, ponieważ oznacza naruszenie pozycji instytucji i nauczycieli. Potrzebne są kompromisy. Mniejszym państwom i mniejszym regionom autonomicznym (zwłaszcza tym posiadającym własne języki) może być trudno je osiągnąć.

Możliwy jest też szereg działań we współpracy dwustronnej lub wielostronnej w ramach poszczególnych języków pomiędzy państwami członkowskimi.

Najważniejsze wnioski z piątego rozdziału: zalecenia i polityka

Jakość i uznawanie kompetencji

- Krajowe agencje jakości, przy wsparciu ENQA (szkolnictwo wyższe) i EQAVET (kształcenie i szkolenie zawodowe), powinny lepiej poznać nowe sposoby uczenia się (w tym e-uczenie się, kształcenie na odległość, OER i MOOC) i zapewnić, aby nie występowały żadne domniemane, nieoparte na faktach uprzedzenia dotyczące tych form nauki.
- Komisja oraz powołane władze krajowe i międzynarodowe, które rozbudowują europejski obszar szkolnictwa wyższego i europejski obszar umiejętności i kwalifikacji, powinny działać na rzecz zmniejszenia barier regulacyjnych stojących przed nowymi, nieopierającymi się na czasie nauki sposobami uczenia się.
- Państwa członkowskie powinny bardziej stanowczo zachęcać instytucje szkolnictwa wyższego oraz kształcenia i szkolenia zawodowego do poprawy i proceduralizacji działań w zakresie uznawania wcześniejszego kształcenia.
- Władze państw członkowskich powinny ustanowić jednostki akredytujące w celu uznawania kształcenia w ramach szkolnictwa wyższego oraz model równoległy, by móc opierać się na „punktach kompleksowej obsługi”, w celu uznawania kompetencji zdobytych dzięki kształceniu i szkoleniu zawodowemu.

Rozwój pracowników

- Państwa członkowskie, przy wsparciu Komisji, powinny wspomagać rozwój internetowych programów kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli/szkoleniowców/wykładowców, dotyczących e-kształcenia i prawa własności intelektualnej.
- Państwa członkowskie powinny rozważać stosowanie systemów zachęt dla nauczycieli/szkoleniowców/wykładowców, którzy wezmą udział w internetowych programach rozwoju umiejętności pedagogicznych w zakresie m.in. e-kształcenia.

Otwarte zasoby edukacyjne a prawo własności intelektualnej

- Komisja i państwa członkowskie powinny stosować standardy licencji Creative Commons (i zalecać jej stosowanie) dla wszystkich finansowanych przez nie, powszechnie dostępnych materiałów do edukacji i szkolenia zawodowego.
- Państwa członkowskie powinny stopniowo wycofywać zastrzeżenie „używanie niekomercyjne” dotyczące treści materiałów.

Kalkulacja kosztów i inne badania

- Państwa członkowskie powinny zwiększyć kontrolę nad kosztami szkolnictwa wyższego i szkolenia zawodowego i rozważać zalety różnych sposobów ich finansowania.

Uczniowie w centrum uwagi

- Państwa członkowskie powinny rozpowszechniać (w ramach swoich suwerennych celów i zamierzeń edukacyjnych) wśród dorosłych słuchaczy informacje o dostępnym otwartym zasobach stworzonych przez sektor kultury i programy szkół.
- Powinno się przeznaczyć specjalne środki finansowe na tworzenie korpusów materiałów OER dotyczących najważniejszych obszarów zainteresowania osób dorosłych. Najlepiej byłoby, gdyby korpusy były opracowywane z myślą o niezależnej samodzielnej nauce, samodzielnej nauce wspieranej przez nauczyciela (zarówno w sektorze formalnym, jak i nieformalnym) oraz jako zasoby dla nauczycieli prowadzących takie kursy. To pozwoliłoby zapewnić najwyższy zwrot z

właonej w nie inwestycji. Materiały te nie powinny by tylko zwykłymi materiałami tekstowymi, ale zawiera te elementy audiowizualne oraz, w przypadku zagadnie trudnych do opanowania, takie moduły interaktywne i quizy. Pozwoli to do pewnego stopnia przewyci y bariery, które pojawiaj si przy uczeniu si z materiałów tekstowych przez osoby, które maj słabiej rozwini t umiej tno czytania w swoim j zyku lub j zykach narodowych.

Finansowanie

- Ograniczone rodki finansowe przeznaczone na wsparcie dla dorosłych słuchacz] powinno si cz ciej wykorzystywa w sposób zorientowany na wyniki, nagradzaj c dorosłych słuchaczy za ich post py w ramach EQF. Kluczow rol mogłyby odgrywa w tym procesie jednostki akredytuj ce (punkty kompleksowej obsługi). Aby system ten mógł sprawnie działa , europejskie ramy kwalifikacji musz by bardziej rozwini te i rozpowszechnione ni obecnie.